

מראי מקומות - יומא

פג:

ודחינן שבות דהפרשת תרומה בשבת מקמי איסור אכילת עציץ שאינו נקוב דרבנן. והקשה המהרש"א, שאפשר לפרש שמחלוקת התנאים היא במקרה שהחולין לא מספיקים האם איסור טבל עדיף או תרומה. וכתב שיש ליישב.

ג. קפחיה לרועה אכליה לריפתא

הקשה המהר"ץ חיות, שהרי אסור להציל עצמו בממון חברו ואם כן אייך רבי יהודה אכל את הלחם של הרועה. ולפי הסוברים שעל מנת לשלם מותר להציל עצמו בממון חברו צריך לפרש שזה היה על מנת לשלם, אבל מרש"י (בבא קמא ס:) משמע שאפילו אם כוונתו להחזיר אסור. וכתב המהר"ץ חיות שהרועה נתן מרצונו בגלל הבולמוס של רבי יהודה. [וכן מבואר במעשה ברבי יוסי שלשון קפחיה שייך אפילו כשנותנים מרצון].

ד. אמר להו כידור שמע מינה אדם רשע הוא וכו'

הקשה המהרש"א, שאם אכן הוא רשע למה רבי מאיר נכנס לפונדק שלו, והרי במעשה שהגיעו לביתה של בלה לא נכנסו כלל. ותירץ שאפשר שלא היתה להם אפשרות אחרת ומכיון שזה היה בערב שבת הם נכנסו לפונדק של אדם רשע.

א. פשיטא טלטול מדרבנן

כתב התוספת יום הכיפורים, שמשמע בגמרא שהאיסור להפריש תרומות ומעשרות בשבת הוא מטעם טלטול מוקצה, והקשה שזה טעם חדש ובפשטות האיסור הוא מדין מתקן. (ואולי זו היא קושיית הגליון הש"ס, שהניח בצע"ג). ותירץ שבאמת שני ההסברים נכונים, שהרי טבל הוא גם מוקצה ואסור לטלטלו, אלא שהראשונים הביאו את הטעם של מתקן בגלל שהוא שייך תמיד גם במקום שאין את הטעם של טלטול, וכגון שהפירות שאותם הוא רוצה להפריש לתרומה מונחות כבר בכלי אחר ואם כן הוא אינו צריך לטלטל אותם ובוזו שייך רק האיסור מתקן. והמרומי שדה תירץ שכאן לא שייך הטעם של מתקן, שהרי מותר לחולה ומותר לאכול גם טבל ואם כן לא שייך אצלו איסור של מתקן. ועוד תירץ שבטבל מדרבנן זה תיקון קל ואיסור טלטול עדיף, ולפי זה הגמרא לא חידשה שמדובר בעציץ שאינו נקוב.

ב. לימא תנאי היא וכו'

פירש רש"י, הך דרבה דאמר בדאפשר בחולין מתקינן ליה

פד:

א. והא אישתבע לה

הקשה הגרי"ש אלישיב ז"ל (הובא בחשוקי חמד ע"ז כח), שהרי אדם חייב לרפא חולים, והגמרא בסנהדרין (עג) לומדת מהפסוק (דברים כ"ב ב') 'והשביתו לו' לרבות השבת גופו, ואם כן רבי יוחנן נשבע לבטל את המצווה ושבועה זו לא חלה. ותירץ שכיון שבשעה שנשבע הוא לא ידע מה היא התרופה, אם כן עדיין לא חלה עליו המצווה ולכן השבועה חלה [ויש לדון בזה, שהרי כל השבועה נוגעת רק למתני שהוא יודע ואז יש כבר את המצווה, ואם כן נמצא שכל התוכן של השבועה הוא לבטל את המצווה].

עוד תירץ החשוקי חמד על פי האגרות משה (י"ד ב' קנ"א), שכתב שלא מצינו שיש חיוב ללמוד את חכמת הרפואה כדי לרפאות חולים, משום שהחיוב הוא להציל במה שיכול ואם הוא רופא אז הוא חייב לרפאות. ואם כן גם רבי יוחנן אינו חייב ללמוד רפואה ולכן אין זה שבועה לבטל את המצווה. ועיין שם בחשוקי חמד שהביא עוד תירושים בזה.

ב. לאלקא דישראל לא מגלינא הא לעמו ישראל מגלינא

כתב בשו"ת חוות יאיר (סי' ס"ט), שאסור להישבע בדרך עורמה וגם מי שנשבע כן זה לא פוטר אותו משבועתו, ורבי יוחנן נשבע בדרך עורמה מפני שהיה בזה צורך לרבים. ועיין שם

שדן מה הגדרה של שבועה דרך הערמה.

ג. דגלי לה מעיקרא

כתב הריטב"א (ע"ז כח). שמוכח מכאן שהנשבע לגוי אפילו אם השבועה לא חלה מצד עצמה, אסור לו לעבור על שבועתו מפני חילול השם מכיון שהגוי אינו יודע את זה ששבועתו לא חלה עד שיגלה לו ששבועתו אינה שבועה.

ד. שאני צפידנא הואיל ומתחיל בפה וגומר בבני מעיים

כתב האגרות משה (או"ח ג' צ"א), שמשמע שגם אם עכשיו החולי הוא בפה ולא בבני מעיים וגם הרפואה היא לחולי הזה ולא לחולי של בני מעיים, מכיון שהוא עלול להגיע למחלת בני מעיים מותר לחלל שבת כדי להתרפאות מזה. ולפי זה כתב, להתיר לחלל שבת לרפאות מי שחולה במחלה שאין בה סכנה אם הוא עלול לבוא לידי מחלה אחרת שיש בה סכנה.

ה. לא למעוטי מקיזין דם לסרונוכי

כתב התוספות הרא"ש שהיה אפשר לבאר ש'באלו' ממעט את מי שאחזו ירקון, אלא מכיון שמצינו במקום אחר שרבי מתיא בן חרש מתיר להקיז דם לסרונוכי, אם כן מסתבר שבכל מה שנכתב כאן חכמים חולקים ובאלו ממעט דבר שנכתב בברייתא השניה.